

ที่ ปน ๐๐๒๓.๔/ว ๙๗๒๐

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
จังหวัดปัตตานี ศาลากลางจังหวัดปัตตานี
ถนนเดชา ปน ๙๔๐๐๐

๒๕

เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖

เรียน ท้องถิ่นอำเภอ ทุกอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี นายกเทศมนตรีเมืองปัตตานี
และนายกเทศมนตรีเมืองตะลุมพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือจังหวัดปัตตานี ที่ ปน ๐๐๒๒/ว ๙๖๑๕ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยจังหวัดปัตตานี แจ้งว่า กรมโยธาธิการและผังเมืองแจ้งให้ทราบว่า คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ ได้จัดทำธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้วและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๕ ทั้งนี้ ประธานกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติได้ลงนามในประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖ แล้ว ซึ่งมีผลให้ปฏิบัติตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ เป็นต้นไป และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๖ เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๖๓ ง หน้า ๖๙ เพื่อให้ทราบเป็นการทั่วไป

ในการนี้ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี ขอส่งประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อใช้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป สำหรับอำเภอให้แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทราบและถือปฏิบัติด้วย

ขอแสดงความนับถือ

๒๑๐

(นายอรุณพ คณานุรักษ์)

ท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี

กลุ่มงานกฎหมายระเบียบและเรื่องร้องทุกข์

โทร. ๐-๗๓๓๓-๖๐๔๔ ต่อ ๑๐๔

โทรสาร ๐-๗๓๓๓-๖๕๘๑

ผู้ประสานงาน : นส. นัฐวิธินา

☐ ผ.บ.ท.
☐ กง.บ.ถ.
☐ กง.สส.
☒ กง.กม.
☐ กง.กก.
☐ กง.บป.

สจ. ปัตตานี
รับที่ ๙๖๖๘
วันที่ 19 มิ.ย. 2566
เวลา 10.21

ที่ ปน ๐๐๒๒/ว ๖๖๑ ๕

ศาลากลางจังหวัดปัตตานี
ถนนเดชา ปน ๙๔๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๖

นรวิทย์

เรื่อง ประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖
เรียน ท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ จำนวน ๑ ชุด
เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖

ด้วยจังหวัดปัตตานี ได้รับแจ้งจากกรมโยธาธิการและผังเมืองว่า คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ ได้จัดทำธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้วและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๕ ทั้งนี้ ประธานกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติได้ลงนามในประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖ แล้ว ซึ่งมีผลให้ปฏิบัติตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ เป็นต้นไป และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๖ เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๖๓ ง หน้า ๖๙ เพื่อให้ทราบเป็นการทั่วไป

จังหวัดปัตตานี ขอส่งประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อใช้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ประกาศคณะกรรมการ
นโยบายการผังเมืองแห่งชาติ

(นายณัฐฤช สิทธิโสด)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี

สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปัตตานี
กลุ่มงานวิชาการผังเมือง
โทร./โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๖๑๔๐

ประกาศคณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ
เรื่อง ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง
พ.ศ. ๒๕๖๖

ตามที่มาตรา ๗๕ (๘) และมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติให้คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อใช้เป็นหลักการพื้นฐานที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมือง พึงปฏิบัติ นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติได้จัดทำธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๕ เห็นชอบธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองดังกล่าว คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติจึงขอประกาศธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองตามท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖
พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ
รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ

ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖

ส่วนที่ ๑ : ส่วนนำ

๑.๑ บทบาทและความสำคัญของการผังเมือง

ผลสืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศตั้งแต่การเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแม่บทในการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) เป็นดัชนีชี้วัดเช่นเดียวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศตะวันตก โดยขาดมาตรการรองรับเพื่อการถ่วงดุลระหว่างภาคส่วนของสังคมที่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหา กับประเทศหลายประการ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ตัวอย่างเช่น การใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ระบบการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ที่ขาดสมดุล ผลกระทบจากภัยพิบัติสาธารณะ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท

ด้านกายภาพ เนื่องจากความต้องการใช้พื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมของมนุษย์เพิ่มขึ้น อย่างก้าวกระโดด เช่น พื้นที่เพื่อการพักอาศัย พื้นที่เพื่อการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม ความต้องการใช้พื้นที่ที่เพิ่มขึ้นนี้ก่อให้เกิดการแสวงหาที่ดินที่มีราคาถูก โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสม ทางต้นทุนของพื้นที่ที่ธรรมชาติสรรสร้างไว้ เกิดการรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ ตลอดจนพื้นที่ ควรแก่การอนุรักษ์ ส่งผลให้เกิดการแผ่ขยายของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ

ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้ เนื่องจากการเน้นอัตราการเติบโต ของรายได้ประชาชาติ มีการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ กล่าวคือ มีผู้ที่มีรายได้สูง จำนวนเพียงร้อยละสิบในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้ในเกณฑ์ระดับต่ำ มีการสร้างงานเพิ่มขึ้น ในเขตเมืองทำให้ประชากรวัยแรงงานในภาคชนบทเคลื่อนย้ายเข้าสู่แหล่งงานในเมือง เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาคนล้นเมือง การขยายตัวของเมืองไร้ทิศทาง การจรรยาบรรณอันดี ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศเมือง เป็นต้น

ด้านสังคม เกิดการอพยพของประชากรวัยแรงงานจากภาคชนบทเข้าสู่เมือง โดยทอดทิ้ง ให้ประชากรสูงอายุอยู่โดยลำพัง สร้างปัญหาครอบครัว ประกอบกับประชาชนมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น เกิดเป็นสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นให้กับประเทศ

ด้านความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมโดยขาดระบบการควบคุมนำมา ซึ่งปัญหาและภัยพิบัติสาธารณะที่ต้องประสบเป็นประจำทุกปี ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง การพังทลายของดิน มลพิษจากภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ตลอดจนการกัดเซาะชายฝั่ง แหล่งน้ำธรรมชาติ เกิดการสะสม ของปัญหาต่อทุนทางธรรมชาติ เกิดความขัดแย้งที่แย่งชิงทรัพยากรระหว่างกลุ่มคนในสังคมที่ครอบครองทรัพยากร ไม่เท่าเทียมกัน นอกจากผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติของประเทศแล้ว ยังมีผล ต่อเนื่องถึงโครงสร้างทางสังคมโดยเฉพาะพฤติกรรมการใช้บริโภคที่ไม่เหมาะสม การใช้ชีวิตที่ขาดระเบียบวินัย และกฎกติการ่วมกัน แปรเปลี่ยนสภาพสังคมไทยที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกัน การเคารพต่อธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม กลายเป็นสังคมที่แก่งแย่งเพื่อความอยู่รอด ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ในมาตรา ๗๒ (๒) ดังนี้ “จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้ง พัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่” อันเป็นที่มาของภารกิจ ด้านการผังเมืองซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้ “การผังเมือง”

เป็นกรอบในการวางผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด แล้วให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการภายใต้กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ ในตัวการใช้พื้นที่นั้น และส่งต่อไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบของผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบด้วย ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ อันเป็นแนวทางและแผนงานการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด เพื่อการพัฒนาทางด้านกายภาพและการดำรงรักษาเมืองที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำหรับพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้น มีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนการผังเมือง ให้มีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือการพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศให้มีความสอดคล้องกันในทุกระดับ โดยกำหนดให้ระบบการผังเมืองของประเทศต้องมีกรอบนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้ดำเนินการร่วมกันเพื่อให้การวางและจัดทำผังเมือง และการใช้ประโยชน์พื้นที่และที่ดินในทุกระดับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประโยชน์แก่สาธารณชน "การผังเมือง" จึงเป็นกลไกหนึ่งในทางสากลที่ใช้ในการจัดการและแก้ไขปัญหาเพื่อจัดระเบียบของการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกันของสังคม ทั้งนี้ การผังเมืองไม่ได้มีความหมายเฉพาะการดำเนินการในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองที่เป็นศูนย์รวมของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงพื้นที่ที่อยู่ภายในอาณาเขตการปกครองของประเทศโดยครอบคลุมพื้นที่ทั้งในและนอกเขตชุมชนเมือง ถึงแม้ว่าพื้นที่นั้นในปัจจุบันจะมีสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นอย่างไรหรือเป็นของใครก็ตาม หากจะนำมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจในหลักสากลจะมีการพัฒนาภายใต้กฎกติกาการใช้พื้นที่ที่สังคมตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่เหมาะสม ทำให้ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในการใช้พื้นที่ตามกรอบที่การผังเมืองกำหนดอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคมที่ยั่งยืน สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของการผังเมืองที่มีจุดมุ่งหมายหลักที่ต้องการสร้างกติกาการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนในสังคม เพื่อให้สมาชิกส่วนใหญ่ดำรงชีวิตภายใต้คุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้ประเทศพัฒนาอย่างสมดุลสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศ "ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

๑.๒ ที่มาของธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง

๑.๒.๑ ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยให้คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติเป็นผู้จัดทำ เพื่อใช้เป็นหลักการพื้นฐาน ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองพึงปฏิบัติ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ และเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วมีผลผูกพันหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะต้องดำเนินการต่อไปตามหน้าที่และอำนาจของตน (มาตรา ๗ และมาตรา ๗๕ (ส))

๑.๒.๒ รัฐบาลได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องการใช้พื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน โดยต้องมีการกำหนดนโยบายการตั้งถิ่นฐานและการผังเมืองให้มีหน่วยงานระดับชาติกำกับดูแล และทำงานควบคู่ไปกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และให้มีธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง ในการกำกับไม่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ละเมิด หรือปล่อยให้มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ไม่เป็นไปตามหลักการ

๑.๒.๓ ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองดำเนินการโดยยึดหลักการในการวางและจัดทำผังเมืองที่ดี ซึ่งเป็นกรอบหลักการพื้นฐานสากลที่ทุกประเทศยึดถือ ประกอบด้วยหลักการ ๓ ด้าน ได้แก่

๑) หลักแห่งความมีเอกภาพ (Solidarity) โดยมุ่งหวังให้เกิดความมั่นคงและเป็นปึกแผ่นเดียวกันในเนื้อหาเชิงพื้นที่ของการวางผังเมืองทุกระดับ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ผู้วางผังเมืองต้องคำนึงถึงและยึดถือปฏิบัติเพื่อให้การวางผังเมืองทุกระดับเกิดความสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งกันในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๒) หลักแห่งความสอดคล้องเชื่อมโยง (Coherence) โดยมุ่งหวังให้เกิดความกลมกลืนกันในบริบทเชิงพื้นที่ของประเทศ ตั้งแต่ระดับรัฐธรรมนูญ (แนวนโยบายแห่งรัฐ) ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้เกิดการบูรณาการ (Integration) การกิจด้านการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ ซึ่งจำแนกได้ ๓ มิติ ประกอบด้วย

(๑) มิติเชิงพื้นที่ ในการบริหารจัดการพื้นที่ของประเทศ การจัดทำแผนงาน โครงการ และการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษเพื่อให้เกิดความกลมกลืน ไม่ขัดแย้งกันในการกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลทำให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของการวางผังเมืองในทุกระดับ ตั้งแต่ในระดับประเทศ ภาค จังหวัด เมือง ชุมชน และพื้นที่ระดับย่าน รวมไปถึงระดับชุมชน

(๒) มิติเชิงเวลา โดยมุ่งหวังให้เกิดความเชื่อมโยงของการจัดทำผังเมืองที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนงาน ยุทธศาสตร์ระดับกระทรวง กรม โดยมีความสอดคล้องกันในด้านมิติของเวลา

(๓) มิติเชิงหน้าที่ หรือองค์กรซึ่งมีอำนาจบริหารจัดการพื้นที่ที่จะต้องสร้างให้เกิดการบูรณาการภารกิจระหว่างหน่วยงานร่วมกัน

โดยหลักแห่งความสอดคล้องเชื่อมโยงดังกล่าวได้ปรากฏความเชื่อมโยงของการวางผังเมืองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพมั่นคงของระบบการผังเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากความสอดคล้องเชื่อมโยงของการวางผังเมืองในทุกระดับ และให้การดำเนินโครงการพัฒนาภาครัฐทางด้านกายภาพจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมือง

๓) หลักแห่งความยั่งยืน (Sustainability) หรือหลักของความสมดุล ยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้เกิดความสมดุลในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างการควบคุมและการพัฒนาพื้นที่ของเมือง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและความเสมอภาคของคนในสังคมระหว่างรุ่นในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การแก้ไขปัญหาของเมือง รวมทั้งการทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุขลักษณะความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงคนทุกกลุ่มในสังคม รวมทั้งความหลากหลายของพื้นที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) แห่งองค์การสหประชาชาติ วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda) แนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่กำหนดให้มีการวางกรอบและนโยบายด้านการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินในทุกระดับ ซึ่งนอกจากจะต้องวางและจัดทำผังเมืองในแต่ละระดับให้สอดคล้องกันแล้ว ยังกำหนดให้วางกรอบและนโยบายการพัฒนาเมือง บริเวณที่เกี่ยวข้องและชนบทอย่างสมดุลและยั่งยืนอีกด้วย

ทั้งนี้ หลักการทั้งสามด้านดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็นเสาหลักในการวางผังเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของระบบการวางผังเมืองของประเทศในทุกระดับ โดยได้ระบุถึงหลักแห่งความสอดคล้องและหลักแห่งความยั่งยืนที่จะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในบริบทเชิงพื้นที่ในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่ขัดแย้งกัน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการอนุรักษ์

และการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืนในอนาคต ซึ่งปรากฏอยู่ในธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้จัดทำผังเมืองได้ใช้เป็นหลักการที่ต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้การวางและจัดทำผังเมืองเป็นไปตามธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองต่อไป

๑.๓ การปฏิบัติตามธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง

ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง เป็นหลักการพื้นฐานที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองพึงปฏิบัติ โดยพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติว่า เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วมีผลผูกพันหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะต้องดำเนินการต่อไปตามหน้าที่และอำนาจของตน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการภายใต้ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง โดยมีเจตนารมณ์และเป้าประสงค์เป็นไปตามคู่มือประกอบธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง

ส่วนที่ ๒ : นิยามศัพท์

๒.๑ หน่วยงานของรัฐ หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน องค์การอิสระ หน่วยงานของรัฐสภา ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์การอัยการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

๒.๒ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หมายความว่า การนำเครื่องมือ อุปกรณ์ดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โครงข่ายการสื่อสาร และสื่อดิจิทัล มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยหมายความรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย

๒.๓ การวางผังเมือง หมายความว่า กระบวนการให้ได้มาซึ่งผังเมือง ประกอบด้วย ผังนโยบายระดับประเทศ ผังนโยบายระดับภาค ผังนโยบายระดับจังหวัด ผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ

๒.๔ สาธารณภัย หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ ค่าระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย

๒.๕ การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายความว่า กิจกรรมทุกชนิดที่มีการกระทำในลักษณะเป็นประจำ ไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะประกอบอยู่บน เหนือ หรือใต้พื้นดิน หรือพื้นน้ำ ไม่ว่าจะมียาอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินนั้นหรือไม่ก็ตาม

๒.๖ พื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม หมายความว่า พื้นที่ที่มีความอ่อนไหวหรือมีความเปราะบาง ที่มีโอกาสเกิดความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในเชิงลบหากได้รับผลกระทบไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

๒.๗ สภาพแวดล้อม หมายความว่า บริบท สถานะแวดล้อมที่ล้อมรอบเหตุการณ์ สถานการณ์ สถานที่ต่าง ๆ ซึ่งสภาพแวดล้อมมีหลากหลายองค์ประกอบ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม

๒.๘ พื้นที่สาธารณะ หมายความว่า พื้นที่ที่เปิดให้สาธารณชนเข้าใช้งานได้เอนกประสงค์สำหรับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ และการแสดงออกเชิงวัฒนธรรมท่ามกลางความหลากหลายของสังคม

๒.๙ พื้นที่เปิดโล่ง หมายความว่า พื้นที่ซึ่งไม่มีสิ่งก่อสร้างปกคลุม และช่วยให้บริเวณโดยรอบ เช่น ชุมชน หมู่บ้าน และเมืองมีความเบาบางลง ทั้งนี้ พื้นที่เปิดโล่งจะสร้างสุนทรียภาพให้แก่พื้นที่ และมีผลต่อความพึงพอใจของประชาชน นอกจากนี้พื้นที่เปิดโล่งยังมีประโยชน์หลายประการ เช่น เพื่อการนันทนาการ เพื่อการสัญจร และเพื่อการรักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น

๒.๑๐ พื้นที่สีเขียว หมายความว่า พื้นที่ที่ปกคลุมด้วยพืชพรรณเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้เมืองหรือชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น พื้นที่ป่าไม้ สวนสาธารณะ แถบสีเขียว (Green belt) พื้นที่ที่มีต้นไม้ปกคลุมตามแนวแม่น้ำ แนวถนน และริมทางรถไฟ เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่หมายความรวมถึงพื้นที่เกษตรกรรม

๒.๑๑ เมืองอัจฉริยะ หมายความว่า เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่าย และการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและประชาชนในการพัฒนาเมืองภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขอย่างยั่งยืน

๒.๑๒ โครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น หมายความว่า บริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ สาธารณูปโภค เช่น การคมนาคมและการขนส่ง ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ระบบระบายและจัดการน้ำ การกำจัดขยะ เป็นต้น และสาธารณูปการ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน ศาสนสถาน เป็นต้น ซึ่งจะต้องกำหนดตำแหน่งที่ตั้งและออกแบบให้มีความทนทานต่อภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่เพื่อให้บริการเหล่านี้ยังคงสามารถใช้งานได้ระหว่างเกิดภัยพิบัติ ลดอัตราการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน ความเสียหายเชิงเศรษฐกิจ และให้ผู้คนในพื้นที่สามารถกลับมาใช้ชีวิตปกติได้อย่างรวดเร็วหลังภัยพิบัติ โดยที่โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการทางธรรมชาติอื่นจะทำให้เกิดผลกระทบและผลเสียในระยะยาว

๒.๑๓ เขตสงวน หมายความว่า พื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติและระบบนิเวศ ตลอดจนห่วงโซ่อาหาร พื้นที่สงวนเป็นส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกคนได้รับประโยชน์ร่วมกัน จึงต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองและการป้องกันให้ยังคงดำรงรักษาคุณค่าทางธรรมชาติและระบบนิเวศมิให้ถูกนำไปใช้ประโยชน์หรือได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์จนทำให้เสียคุณค่าที่ยากแก่การทำให้กลับคืนให้ดังเดิมได้

๒.๑๔ เขตอนุรักษ์ หมายความว่า พื้นที่ที่ต้องการการบำรุงรักษาให้คงคุณค่าในการนำมาใช้ประโยชน์ต่อไปในระยะยาว ได้แก่ พื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม พื้นที่ดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ แต่ต้องไม่ทำให้คุณค่าเดิมที่มีอยู่เสื่อมคลายลง ซึ่งพื้นที่อนุรักษ์มีทั้งที่อยู่ในและนอกชุมชน

๒.๑๕ เขตพัฒนา หมายความว่า พื้นที่พัฒนาเป็นพื้นที่มีศักยภาพสำหรับนำมาใช้ประโยชน์เป็นถิ่นฐานชุมชน ตอบสนองกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชีวิตประจำวัน ปรากฏอาคารสิ่งก่อสร้างเพื่อการอยู่อาศัย อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การคมนาคมและการขนส่ง สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

๒.๑๖ พื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์ หมายความว่า พื้นที่เกษตรที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามกฎหมายว่าด้วยการประมง ทำให้ได้ผลผลิตที่สูงหรือมีคุณภาพ

๒.๑๗ สิ่งแวดล้อม หมายความว่า สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น

๒.๑๘ ทรัพยากรธรรมชาติ หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามกระบวนการธรรมชาติที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ แบ่งประเภททรัพยากรธรรมชาติได้ ๒ ประเภท คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน แก๊สธรรมชาติ เป็นต้น และทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทดแทนใหม่ได้ เช่น พืช ป่าไม้ ดิน สัตว์ป่า น้ำ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติประเภทนี้ หากมีการจัดการในการใช้อย่างถูกวิธีจะสามารถเกิดขึ้นหรือทดแทนขึ้นใหม่ได้

๒.๑๙ อัตลักษณ์ หมายความว่า คุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะพืช บุคคล สังคม ชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ อาจรวมถึงเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา และอื่น ๆ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากกับสังคมอื่น ๆ

ส่วนที่ ๓ : ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง

โดยทั่วไปการวางผังเมืองมีกรอบหลักการพื้นฐานที่เป็นสากลซึ่งทุกประเทศจะยึดถือเป็นกฎที่ต้องคำนึงถึงเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองที่ดี กล่าวคือ ๑) หลักแห่งความมีเอกภาพ เพื่อความมั่นคงและเป็นปึกแผ่นเดียวกันในบริบทเชิงพื้นที่ของการวางผังเมืองทุกระดับ ๒) หลักแห่งความสอดคล้อง เชื่อมโยง เพื่อความกลมกลืนกันเชิงพื้นที่สำหรับการวางผังในแต่ละระดับ และ ๓) หลักแห่งความยั่งยืน หรือหลักของความสมดุล ยั่งยืน โดยปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๖

และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ ตามมาตรา ๖ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๕ ซึ่งเป็นที่มาของหลักการพื้นฐานในธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง จำนวน ๓ หมวด ๒๖ ข้อ ได้แก่ หมวด ๑ หลักการเชิงนโยบาย จำนวน ๗ ข้อ หมวด ๒ หลักการพื้นฐาน จำนวน ๑๔ ข้อ และหมวด ๓ หลักการเชิงพื้นที่ จำนวน ๕ ข้อ

ธรรมนูญว่าด้วยการผังเมือง ประกอบด้วย

หมวด ๑ หลักการเชิงนโยบาย

ข้อ ๑ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการผังเมืองให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ข้อ ๒ รัฐพึงบรรจุเรื่องการผังเมืองไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐบาลและแผนการบริหารราชการแผ่นดินให้มีผลผูกพันนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อ ๓ รัฐพึงใช้ผังเมืองเป็นกรอบนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ของประเทศและดำเนินการหรือสนับสนุนการพัฒนาประเทศแบบบูรณาการในทุกภาคส่วนให้เป็นไปตามที่ผังเมืองแต่ละระดับกำหนด

ข้อ ๔ หน่วยงานของรัฐพึงจัดทำแผนงานและโครงการให้สอดคล้องกับผังเมืองทุกระดับ

ข้อ ๕ หน่วยงานของรัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามผังเมืองที่กำหนด

ข้อ ๖ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ด้านผังเมืองทั้งในและนอกระบบการศึกษาให้แก่ทุกภาคส่วนในสังคมด้วยหลักสูตรต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๗ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือเทคโนโลยีอื่นที่เหมาะสมกับการดำเนินการในการจัดทำและปฏิบัติทางผังเมือง

หมวด ๒ หลักการพื้นฐาน

ข้อ ๘ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศและประชาชนเป็นหลัก

ข้อ ๙ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าถึงสาธารณประโยชน์

ข้อ ๑๐ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมและแสดงข้อคิดเห็น

ข้อ ๑๑ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการป้องกันสาธารณภัย และความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ข้อ ๑๒ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ข้อ ๑๓ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการสร้างความเชื่อมโยงในการคมนาคมและมวลชนส่งให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๑๔ การวางและปฏิบัติตามผังเมืองต้องยึดมั่นในหลักวิชาการทางผังเมือง

ข้อ ๑๕ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงความสำคัญในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๑๖ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการวางแผนการตั้งถิ่นฐานให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ลดความเสี่ยงและความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบจากสาธารณภัย

ข้อ ๑๗ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ข้อ ๑๘ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการจัดหาบริการขั้นพื้นฐานและพื้นที่สาธารณะที่เพียงพอและเหมาะสมให้แก่ประชาชน

ข้อ ๑๙ การวางผังเมืองต้องคำนึงถึงการจัดให้มีพื้นที่เปิดโล่งและพื้นที่สีเขียวที่เพียงพอและเหมาะสม

ข้อ ๒๐ การวางผังเมืองต้องสนับสนุนแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะและการพัฒนาเมืองแห่งอนาคต

ข้อ ๒๑ การวางผังเมืองต้องออกแบบวางผังพื้นที่ กลุ่มอาคาร สิ่งก่อสร้าง และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

หมวด ๓ หลักการเชิงพื้นที่

ข้อ ๒๒ การวางผังเมืองต้องกำหนดเขตสงวน เขตอนุรักษ์ เขตพัฒนา ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ข้อ ๒๓ การวางผังเมืองต้องคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์

ข้อ ๒๔ การวางผังเมืองต้องกำหนดพื้นที่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๒๕ การวางผังเมืองและการพัฒนาพื้นที่ต้องคุ้มครองและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศดั้งเดิมหรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

ข้อ ๒๖ การวางผังเมืองและการพัฒนาพื้นที่ ต้องดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์และวิถีชุมชน